

Siber Zorbalık, Sosyal Yetkinlik ve Sosyal İlişki Unsurları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*

The Investigation of the Relationship Between Cyberbullying, Social Competence and Social Relations

Yener AKMAN¹

¹Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı. yenerakman@sdu.edu.tr

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/ Research Article

Makalenin Geliş Tarihi: 30.04.2021

Yayına Kabul Tarihi: 15.12.2021

ÖZ

Günümüzdeki teknolojik gelişmeler ergenler arasındaki ilişkilerin şeklini değiştirmektedir. Bu durum ergenlerin davranışları üzerinde olumlu ya da olumsuz etkiler oluşturabilir. Son zamanlarda ergenlerin sanal ortamda bazı istenmeyen davranışlar sergiledikleri tespit edilmiştir. Bu durumun ise öğrencilerin sosyal becerileri ve çevrelerinden gördükleri destek düzeyinden kaynaklanacağı düşünülebilir. Bu doğrultuda bu çalışmada öğrencilerin siber zorbalık, sosyal yetkinlik ve sosyal ilişki (aile-akran desteği) algıları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışma Ankara ili Altındağ ilçesi resmi ortaokullarında gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya 337 öğrenci katılmıştır. Çalışma verileri Siber Zorbalık Ölçeği, Algılanan Sosyal Yetkinlik Ölçeği ve Sosyal İlişki Unsurları Ölçeği aracılığıyla elde edilmiştir. Veriler betimsel istatistikler, korelasyon analizi ve çoklu doğrusal regresyon analizi ile çözümlenmiştir. Bulgulara göre siber zorbalık sosyal yetkinlik ve aile desteği ile negatif yönlü düşük düzeyde; sosyal yetkinlik ise aile ve akran desteği ile pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişkiler içerisindedir. Ayrıca aile desteğinin siber zorbalık ve sosyal yetkinliği; akran desteğinin de sosyal yetkinliği anlamlı şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Çalışma bulguları özellikle aile desteğinin öğrencilerin siber zorbalık davranışları ve sosyal yetkinlikleri üzerinde önemli etki gösterdiğine işaret etmiştir.

Anahtar Sözcükler: Siber zorbalık, Sosyal yetkinlik, Sosyal ilişki, Okul

ABSTRACT

Today's technological developments are changing the shape of the relations between adolescents. This can have positive or negative effects on adolescents' behavior. It has been pointed out

***Alıntı:** Akman, Y. (2022). Siber zorbalık, sosyal yetkinlik ve sosyal ilişki unsurları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(1), 787-816.

recently that adolescents display some undesirable behaviors in the virtual environment. It can be thought that this situation will result from the social skills and the level of support they receive from their environment. Accordingly, the relationships between cyberbullying, social competence and social relations (family-peer support) perceptions of students' were examined in this study. The study was carried out in the public secondary schools of Altındağ district of Ankara. The study involved 337 students. The study data were obtained through the Cyberbullying Scale, Perceived Social Competence Scale and Social Relations Scale. The data were analyzed by descriptive statistics, correlation analysis and multiple linear regression analysis. According to the findings, cyberbullying has negative and low-level significant relationship with social competence and family support. Social competence, on the other hand, is in a moderately significant positive relationship with family and peer support. Also peer support was also found to predict social competence significantly. As a result of the study, it was pointed out that especially family support had an important effect on students' cyberbullying behaviors and social competences.

Keywords: Cyberbullying, Social competence, Social relations, School.

GİRİŞ

Günümüzde teknolojik gelişimin olumlu olduğu kadar olumsuz etkilerinin olduğu da görülmektedir. Olumsuz bir etki olarak siber zorbalık olaylarıyla hem toplum hem de okullarda daha sık karşılaşıldığı belirtilebilir. Bu durum çok sayıda ulusal ve uluslararası araştırmada siber zorbalığın incelenmesini beraberinde getirmiştir (Pergolizzi, Richmond, Macario, Gan, Richmond ve Macario, 2009; Tokunaga, 2010; Beringer, 2011; Bauman, Toomey ve Walker, 2013; Huang ve Chou, 2013; Ünver ve Koç, 2017; Dilmaç ve Özkan, 2019; Chun, Lee, Kim ve Lee, 2020; Lozano-Blasco, Cortés-Pascual ve Latorre-Martínez, 2020). Son yıllarda özellikle gençlerin dijital teknolojilere erişiminin kolaylaşmasının kullanma oranlarını artırdığı düşünülebilir. Bu konuda Lenhart (2015) Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) gençlerin % 88'inin akıllı telefonlarının olduğunu ve 13-17 yaş grubu gençlerin % 92'sinin ise her gün çevrim içi uygulamalarda zaman geçirdiğini ifade etmiştir. Benzer şekilde Avustralya'da da 15-17 yaş grubunun haftada 18 saat internete girerken, bu sürenin % 91'ini sosyal ağlarda geçirdikleri tespit edilmiştir (Smart, 2018). Türkiye'de ise 16-24 yaş grubunda internet kullanımı % 90 olarak görülmüştür (Türkiye İstatistik Kurumu, 2019). Ayrıca 12-30 yaş aralığındaki bireylerin % 60'ının günde 4 saatten fazla sosyal

medyada buldukları belirtilmiştir (Medya Akademi, 2018). Veriler gençlerin dijital sosyal paylaşım ortamlarında yoğun şekilde yer aldığına işaret etmektedir. Bu durum siber zorbalıkla karşılaşma ihtimalini de artırabilir. Yapılan bazı araştırmalar da bu öngörüü desteklemiştir (Akbulut, Şahin ve Erişti, 2010; Schultz, Heilman ve Hart, 2014; Whittaker ve Kowalski, 2015; Onditi ve Shapka, 2019). Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezine (Centers of Disease Control and Prevention) (2019) göre ABD’de ortaokul öğrencilerinin % 33’ü ve lise öğrencilerinin de % 31’i bir önceki yıl siber zorbalığa maruz kalmıştır. Çeşitli araştırmalarda da, internet kullanımının ergenler için psikolojik ve sosyal tehditler oluşturduğu belirtilmiştir (Tsai ve Lin, 2003; Nowland, Necka ve Cacioppo, 2017; Sumaedi ve Sumardjo, 2020). Bu ifadeler siber zorbalığın öğrencilerin çeşitli sorunlar yaşamasına neden olduğunu vurgulamaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalarda siber zorbalığa uğrayan mağdurların depresyon belirtilerinin ortaya çıktığı saptamıştır (Schneider, O’Donnell, Stueve ve Coulter, 2012; Zhang, Huebner ve Tian, 2020; Yang, 2021). Ayrıca Sevcikova ve Smahel (2009), siber zorbalığın en yüksek 12-15 yaş grubunda yer aldığını belirtmiştir. Değınilen veriler yorumlandığında oransal yükseklik ve hedef kitlenin çoğunlukla okul çağındaki bireylerden oluşması, siber zorbalığın okulları ilgilendiren küresel bir sorun olduğu izlenimini vermektedir.

Saldırganca davranışlar sergileyen ergenlerin arkadaşları ile uyumsuzluk ve sosyal ilişki kurma noktasında eksiklikler yaşadıkları göze çarpmıştır (Mindes, 2015). Bu uyumsuzluk öğrencinin sosyal yetkinlik becerisi ile ilişkili olabilir. Çocukların gelişimsel süreci göz önünde bulundurulduğunda sosyal yetkinliğin temeli ilk sosyalleşme yeri olan ailede atılmaktadır. Mindes’e (2015) göre sosyal yetkinliği zayıf olan çocukların ise okul hayatlarında hem akademik başarı hem de sosyal yaşantı açısından sorunlarla karşılaştıklarına işaret edilmiştir. Benzer şekilde zorbalığın etkili ilişki yönetiminde sosyal becerilerinin zayıf olduğu da belirtilmiştir (Marín-López, Zych, Ortega-Ruiz, Hunter ve Llorent, 2020; Wang, 2021). Bu durum ergenlerin sosyal yetkinliğini olumsuz etkileyerek sağlıklı bir kişilik geliştirmelerini engelleyebilir. Poulin ve Chan’e (2010) göre, bunun sonucunda ergen, akran gruplarından dışlanarak

önce yalnızlığa itilecek ardından da zorbaca eğilimlerin odak noktası olacaktır. Diğer bir ifadeyle ergenler sosyal ilişki kurabilme fırsatından yoksun kalacaktır. Değınilen ifadeler saldırganlık davranışları ile sosyal yetkinliğin karşılıklı bir ilişki içerisinde olduğu izlenimi bırakmaktadır. Ayrıca teknolojinin yaygınlaşmasıyla birlikte çocuklar şiddet ile sanal ortamda daha fazla karşılaşmaktadır. Şiddetin bir yansıması olan sanal zorbalık çocukların daha sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirmesini zorlaştırmaktadır. Günümüzde gençlerin yaşantılarının teknoloji odaklı olması siber zorbalık, sosyal ilişkiler ve sosyal yetkinlik arasındaki ilişkilerin çözömlenmesinin önemini artırmaktadır. Sosyalleşmeye yönelik ilk adımların atıldığı ailedeki desteğin ve okul yaşantısı ile birlikte akran desteğinin çocuğun sosyal yetkinliğini geliştireceğı ve siber zorbalığa maruz kalma durumunu etkileyeceğı düşünölmektedir. Bu süreçte özellikle eğitimcilerin ve ailelerin siber zorbalık ve siber zorbalığın ergenlere etkileri konusundaki yeterlikleri, ortaya çıkabilecek sorunların çözümünde kritik rol oynayabilir. Zaten çeşitli araştırmalar eğitimciler ve ailelerin öğrencilere sağladıkları desteğin siber zorbalık eğilimini azalttığını ifade etmiştir (Hung ve Chou, 2013; Hellfeldt, López-Romero ve Andershed, 2019; Ho, Li ve Gu, 2020). Bu doğrultuda öğrencilerin sosyal yetkinliklerinin artırılmasının çevrim-içi ortamda istenmeyen davranışların sergilenmesini azaltacağı düşünölmektedir. Bu nedenle özellikle öğrencilerin sosyal yetkinliklerini olumlu etkileyeceğı öngörölen sosyal desteğin (aile ve akran desteğı) önemli bir kavram olduğuna inanılmaktadır. Ayrıca teknoloji kullanımının oldukça yaygınlaşmasının insanlar arasında yüz yüze etkileşimi olumsuz etkilediğı düşünölebilir. Bu bağlamda sosyal bir varlık olan insanın iletişim gibi temel bir beceriyi edinme, geliştirme ve sürdürme sürecinde sorunlar yaşayabileceğı öngörölebilir. Bu durum sanal ortamda bireyin zorbalık eylemleriyle karşılaştığında mücadele etme gücünü kendisinde bulmasını engelleyebilir. Bu çalışmada teknoloji ile bireyin sosyal yaşamı arasındaki ilişkiler belirli değışkenler üzerinden ele alınmıştır. Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde teknolojik gelişmenin olumsuz bir yansıması olan siber zorbalık ile sağlıklı bir sosyal yaşantının olmazsa olmazı sosyal yetkinlik ve sosyal desteğin birlikte incelendiğı çalışmaları karşılaşılmamıştır. Çalışma siber zorbalık ile bireyin sosyal bağlamı çerçevesinde ele alınmıştır. Bu çalışmada siber

zorbalıkla mücadele sürecinde bireyin sosyal yetkinliği ve çevresel desteğin önemi ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Bundan dolayı çalışmada ele alınan kavramlar arasındaki ilişkilerin çözümlenmesi daha sağlıklı sosyal bireylerin yetişmesini sağlayacaktır.

Siber Zorbalık

Siber zorbalık, başkalarını rahatsız etmek amacıyla saldırganlık içeren iletilerin dijital ortamlarda kişiler ya da gruplar tarafından gerçekleştirilen davranışlardır (Tokunaga, 2010; Chun, Lee, Kim ve Lee, 2020). Ayrıca kavramın sosyal ağ, e-posta ya da cep telefonu kullanılarak meydana gelen kasıtlı ve sürekliliği olan zararlı bir davranış olarak nitelendirildiği de görülmüştür (Ansary, 2020; Camerini, Marciano, Carrara ve Shulz, 2020). Willard (2007) ise, dijital teknolojiler aracılığıyla gerçekleşen sosyal saldırganlığın farklı bir formuna işaret etmiştir. Willard (2007) siber zorbalığın tehdit etme, iftira atma/karalama, dışlama, farklı kimliğe bürünme, özel bilgileri yayma gibi çok sayıda davranışı içerdiğini ifade etmiştir. Değinilen ifadeler Olweus'un (1993) klasik zorbalık tanımında yer alan kasıt, devamlılık ve mağdurun kendini savunamama durumuna teknolojinin eklendiğini göstermektedir. Ayrıca siber zorbalanın bilinmeyeceğine yönelik inanç ve siber zorbalığın zaman fark etmeksizin her an yapılabilmesi klasik zorbalığa göre daha yaygın ve daha zararlı etkiler yaratacağını düşündürmüştür (Sprague, 2014; Carvalho, Branquinho ve Matos, 2020). Siber zorbalığın temel amacı kurbanı aşağılamak, utandırmak ya da korkutmaktır. Dijital ortamda başlamasına rağmen öğrencinin öğrenme sürecini ve duygusal iyi oluş halini de olumsuz etkileyen bir davranış olarak belirtilmiştir (Beringer, 2011; Hellfeldt vd., 2019). Ayrıca siber zorbalığın doğası ergenlik döneminin fevriliği ile birleşince öğrencilerin empati, sorumluluk ve yakalanma korkularını görmezden gelmelerine neden olabilir (Mason, 2008; Schade, Voracek ve Tran, 2021).

Siber zorbalık sürecinde gerek kurban gerekse zorba ya da tanıkların bu durumu çevrelerinden sakladıkları görülmüştür (Beale ve Hall, 2007; Huang ve Chou, 2013). Özellikle bu sürecin taraflarının ergenlik döneminde olduğu düşünülünce yardım ve desteğe ihtiyaç duyacakları öngörülebilir. Bununla ilgili olarak, Pergolizzi ve diğerleri

(2009) zorbalığın tüm taraflar üzerinde olumsuz fiziksel, duygusal ve sosyal sonuçlara neden olduğunu vurgulamıştır. Destekler şeklinde Yang (2021) da hem mağdur hem de zorbanın depresyon ve intihar eğilimi açısından risk altında olduğunu tespit etmiştir. Ek olarak siber zorbalığa uğramış mağdurlarda, alkol ve uyuşturucu kullanımı, uyku bozuklukları, endişe, düşük okul performansı, okula devamsızlık, intihar eğilimi ve anti-sosyal davranışlar görüldüğü ifade edilmiştir (Davison ve Stein, 2014; Brewer ve Kerlake, 2015; Wang ve Jiang, 2021; Wang ve Kim, 2021). Aizenkot ve Kashy-Rosenbaum'un (2019) 4477 öğrenciyi kapsayan bir örnekleme gerçekleştiren çalışmasında, siber zorbalığın ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında dikkat çeken bir sorun olduğu saptanmıştır. Bu durumda siber zorbalığın olumsuz etkilerinin azaltılması için eğitimciler ve ebeveynlerin çocuklara gösterecekleri desteğin önemli rol oynayacağı belirtilebilir. Benzer şekilde Hung ve Chou (2013), ebeveyn desteğinin önemine dikkat çekmiştir. Ancak öğrencilerin ailelerine siber zorbalık ile ilgili bilgi vermediklerini de ifade etmiştir. Bu durumun altında arkadaşlarının daha iyi öneriler sunacaklarına yönelik inanç, arkadaşlarını ailelerinden daha fazla önemsemeleri ya da sosyal medya kullanımının engelleneceğine ilişkin kaygılar yatabilir (Arıca vd., 2008; Goebert, Else, Matsu, Chung-Do ve Chang, 2011; Kestel ve Akbıyık, 2016). Kim, Walsh, Pike ve Thompson (2020) okulların, siber zorbalığa yönelik farkındalık oluşturulmasında önemli bir unsur olduğunu belirterek ebeveynlerin, öğrencilerin ve toplumun farklı kurumlarının bir araya getirilmesindeki toplum liderliği rolünün altını çizmiştir. Diğer bir ifadeyle okulun, topluma siber zorbalığının ne olduğunu, nasıl anlaşılabileceğini ve onunla nasıl mücadele edilebileceğini öğreten bir kurum olduğu belirtilmektedir. Bu doğrultuda okullar, siber zorbalık davranışlarının bildirilmesi konusunda tüm paydaşları eğitmelidir. Ayrıca mağdurların çevrim içi ortamdan uzaklaşmaları, sürece ilişkin kanıtları saklamaları ve akran desteği istemeleri teşvik edilmelidir (Mason, 2008). Böylece işbirliği içerisinde siber zorbalık ile etkili bir mücadele gerçekleştirilebilir.

Ulusal alan yazın incelendiğinde son yıllarda siber zorbalığa ilişkin yükselen bir ilginin olduğu belirtilebilir. Bu çalışmalarda siber zorbalığın farklı örneklem gruplarında

(ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim) ve çeşitli kavramlarla (problemlerli internet kullanımı, internet bağımlılığı, empati yönelimi, aile desteği, umut, öznel mutluluk, suçluluk) olan ilişkiler bağlamında ele alındığı görülmüştür (Peker ve Akbaba, 2016; Ünver ve Koç, 2017; Yiğit, Keskin ve Yurdugül, 2018; Dilmaç ve Özkan, 2019; Akyüz ve Koç, 2020; Dursun, Gökçe ve Aytaç, 2020; Sezer Efe, Erdem ve Vural, 2021). Ancak öğrencilerin çok yönlü sosyal durumları ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkilerin yeterli düzeyde irdelenmediği göze çarpmıştır.

Sosyal Yetkinlik

Bireyler arası ilişkinin temelinde yer alan önemli kavramlardan biri sosyal yetkinliktir. İnsanın sosyal bir varlık olduğu düşünüldüğünde sosyal yetkinliğinin tüm hayatı etkilediği belirtilebilir. Zhang ve diğerleri (2014) sosyal yetkinliği olumlu gelişimsel çıktılar sağlayan beceri ve davranışların bilişsel yansıması olarak belirtmiştir. Taborsky (2021) ise, bireyin sosyal becerisini, sosyal ve bireylerarası iletişimini içeren bir kavram olarak açıklamıştır. Varela, Teles ve Oliveira (2019) da sosyal yetkinliği sosyal etkileşimde kişisel hedeflere ulaşma ve farklı özelliklere sahip kişilerle olumlu ilişkiler sürdürübilme yeteneği olarak ifade etmiştir. Kostelnik, Soderman, Whiren, Rupiper ve Gregory (2014) sosyal yetkinliği ele alırken öz benlik, kişilerarası beceriler, planlama ve karar verme, kültürel yetkinlik, duygusal zekâ, sosyal değerler ve özdenetim gibi çok sayıda kavramın karşılıklı etkileşim içerisinde olduğunu belirtmiştir. İnsanlar sürekli diğer insanlarla iletişim içerisinde bulunmaktadır. Bu süreçte çevrelerinden çeşitli bilgiler toplar, çevrelerini tanır ve bu doğrultuda davranışlar geliştirirler. Davranışlar sonucunda da olumlu ya da olumsuz deneyimler edinirler. Alisherovna'ya (2020) göre sosyal deneyim, ebeveyn-çocuk ve akran ilişkilerinin temelini dayanır ve sosyal davranışları etkiler. Özellikle anne ve çocuk arasındaki ilişkisinin niteliği sosyal yetkinliğin geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu ilişki sayesinde çocuk dünyanın güvenilir mi yoksa tehlikeli bir yer mi olduğuna yönelik ilk algılarını oluşturur. Bu algı çocuğun ailesinden farklı bireylerle yeni etkileşimler kurmasında etki göstermektedir. Zamanla da çocuklar dünyayı günlük yaşamlarındaki sosyal etkileşimler yoluyla anlamlandırır.

Çocukların aile ortamında edindiği sosyal ilişkilere yönelik ilk öğrenmelerinin öğrencilik yaşamlarının niteliğini belirlediği düşünülebilir. Bu konuda Mindes (2015) sosyal yetkinliğin çocukların okula yönelik hazırbulunuşluklarını etkilediği ifade etmiştir. Sosyal yetkinliği düşük olan çocuklarının çevreleri ile uyumsuzluk yaşayarak ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde sosyal sorunlar içerisinde olabileceğini belirtmiştir. Destekler şeklinde Taborsky (2021), çocukların sergiledikleri saldırganca ve düşmanca tutumların sosyal yetkinliği olumsuz etkileyen sorunlu davranışlar olduğunu altını çizmiştir. Ayrıca akran gruplarının bu tür davranışlar gösteren çocukları dışladıkları da saptanmıştır. Aksi durumda sosyal yetkinliğin duygu düzenlemelerinin yanı sıra etkili sosyal davranışlar aracılığıyla olumlu akran etkileşiminin de temelini attığı ifade edilmiştir (Bierman, 2004). Benzer şekilde Alisherovna (2021) da çocuğun toplumsal değerlerle uygun sosyal becerileri öğrenmesinin duygusal yönden olgunlaşmasını sağlayacağını vurgulamıştır. Bu durum sosyal etkileşimin bireyin duygusal alt yapısı üzerinde etki gösteren önemli bir unsur olduğunu düşündürmektedir. Bu ifadelerle uyumlu olarak Mindes (2015) öğrencilerin sosyal-duygusal yetkinliklerini artırmaya yönelik uygulamaların akademik başarıyı yükseltirken istenmeyen davranışların sergilenme oranını azalttığının da altını çizmiştir. Alan yazında sosyal yetkinliğin özellikle aile ve akran gruplarının yaklaşımından etkilendiği düşünülebilir. Çocukların ilk sosyalleşme yeri olan aile ve okul hayatı ile yoğun şekilde etkileşime geçtiği akran grupları onların sosyal ilişkilerinin temel odağını oluşturmaktadır. Bu nedenle çocukların aileleri ve akranları ile olan ilişkileri davranışları üzerinde belirleyici olabilir.

Sosyal İlişki Unsurları

Bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlaması sağlıklı bir psikolojik görünümün yansıması olarak düşünülebilir. Toplumsal değerlerin farkında olmak ve benimsemek diğer insanlarla daha rahat bir iletişim süreci başlatmayı kolaylaştırabilir. Çocukların sosyalleşmeye yönelik davranışları öncelikle aile ortamında atılmaktadır (Vatandaş, 2020). Zencirkıran'a (2016) göre ebeveynlerin ve ailenin diğer üyelerinin çocuk ile etkileşimi çocuğun hayata bakış açısı ve davranışları üzerinde etki göstermektedir.

Ardından okul yaşamıyla birlikte çevresel unsurların da çocuk üzerindeki yönlendiriciliği başlamaktadır. Bu süreçte erken ergenlik döneminde çocukların sosyal ilişkilerinin odak noktası aileden akran etkisinin yoğunlaştığı bir çevreye doğru değişim gösterir. Bu dönemde sosyal ilişkilerin niteliği sosyal beceri ve yetkinliklerin ne yönde gelişeceğini belirleyecektir. Artık öğretmen ve akranların davranışları da çocukları etkileyen başka bir faktör olarak göze çarpmaktadır (Doğrucan ve Yıldırım, 2020; Koç ve Tatar, 2020). Zaten olumlu sosyal ilişkilerin akran grubunda birliktelik ve yakın ilişkiler sağlarken öğrencilerin öz güvenlerini (Bakır ve Danış, 2020; Humphreys, 2001) ve akademik başarılarını (Norris, 2003; Özbeşler ve Duyan, 2009; Küçükşen, 2020) da yükselttiğini belirtmiştir. Aksi durumda ise ergenlerde depresyon ve yalnızlık hissi ile zorbalık eğilimleri ortaya çıktığı ifade edilmiştir (Poulin ve Chan, 2010; Kim vd., 2020; Wang ve Jiang, 2021). Bu bulgular çocuğun yaşantısında çevresi ile olumlu sosyal ilişkiler kurarak sağlıklı bir benlik algısı oluşturmasında aile ve akranlarından gördüğü desteğin önemli bir rol oynayacağını düşündürmektedir. Özellikle ergenlik dönemindeki hem bedensel hem de psikolojik değişimler çocukların her zamankinden daha fazla desteklenmesini gerektirmektedir. Çok yönlü bir değişim sürecinde olan ergenlerin çevrelerinden görecekları sosyal destek bilinmezliğin çözümünde önemli katkılar sunacaktır. Bu doğrultuda aile ve akran desteği çocuğun sosyal gelişimini olumlu etkileyerek istenmeyen davranışlar sergilememeleri açısından düzeltici bir unsur olarak görülebilir.

Bu çalışmada temel dinamiklerine değinilen siber zorbalık, sosyal yetkinlik ve sosyal ilişki unsurları (ebeveyn ve akran desteği) arasındaki ilişkilerin çözümlenmesinin hem uygulama hem de teori yönünden literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir. Sosyal ilişki unsurları olan ebeveyn ve akran desteğinin öğrencilerin siber zorbalık ve sosyal yetkinlik davranışları ile anlamlı etkileşimler içerisinde olacağı öngörülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı siber zorbalık, sosyal yetkinlik ve sosyal ilişki unsurları arasındaki ilişkilerin öğrenci görüşlerine göre incelenmesidir. Bu bağlamda aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

1. Siber zorbalık, sosyal yetkinlik ve sosyal ilişki unsurları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Sosyal ilişki unsurları, siber zorbalık ve sosyal yetkinliği anlamlı şekilde yordamakta mıdır?

YÖNTEM

Bu çalışmada öğrenci görüşlerine göre siber zorbalık, sosyal yetkinlik ve sosyal ilişki (aile-akran desteği) arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmada iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiye odaklanıldığından ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 2005). Veriler nicel analiz teknikleri ile çözümlenmiştir.

Çalışma Grubu

Bu çalışmada Ankara ili Altındağ ilçesinde resmi ortaokullarda öğrenim görmekte olan 337 öğrenci rastgele örnekleme ile belirlenmiştir. Örneklemin demografik özellikleri incelendiğinde öğrencilerin 155'i kadın (% 46) ve 182'si erkektir (% 54). Ayrıca öğrencilerin 95'i beşinci sınıf (% 28.2), 91'i altıncı sınıf (% 27), 76'sı yedinci sınıf (% 22.6) ve 75'i ise sekizinci sınıfta (% 22.3) öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada öğrencilerin siber zorbalık algıları “Siber Zorbalık Ölçeği (SZÖ)”, sosyal yetkinlik algıları “Algılanan Sosyal Yetkinlik Ölçeği (ASYÖ)” ve aile-akran desteği algıları ise “Sosyal İlişki Unsurları Ölçeği (SİUÖ)” ile toplanmıştır. Aşağıda ölçeklerin orijinal ve mevcut çalışma verilerine göre geçerlik ve güvenilirlik değerleri sunulmuştur.

Siber Zorbalık Ölçeği (SZÖ)

Arıcak, Kınay ve Tanrıkulu (2012) tarafından dörtlü Likert türünde geliştirilen ölçek tek boyutlu bir yapıda 24 maddeden oluşmuştur. Açıklayıcı faktör analizi (AFA) yapılan ölçeğin tek boyutlu yapısının toplam varyansın % 50.58'ini açıkladığı görülmüştür. SZÖ'nün Cronbach alfa katsayısı ise .95 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte yer alan bazı maddeler şu şekildedir: “*İnternette başka kişiler ya da arkadaşlarımla alay ederim*” ve

“İnternette arkadaşlarımın ya da başkalarının kişisel bilgilerini kullanırım”. SZÖ’nün geçerlik-güvenirlik analizleri mevcut veri kümesi ile sınıanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonucunda ulaşılan değerler SZÖ’nün geçerliğini göstermiştir [$\chi^2 = 757.97$; $sd = 252$; $\chi^2/sd = 3.00$; AGFI = .81; RMSEA = .07; CFI = .96; NFI = .94]. Cronbach alfa güvenirlik katsayısı ise .92 olarak hesaplanmıştır. Geçerlik ve güvenirlik değerleri SZÖ’nün mevcut araştırmada kullanılabilir bir ölçek olduğunu göstermiştir.

Algılanan Sosyal Yetkinlik Ölçeği (ASYÖ)

Sarıçam, Akın, Akın ve Çardak (2013) tarafından Türkçe uyarlaması gerçekleştirilen ASYÖ, beşli Likert türünde altı maddeden oluşan tek boyutlu bir ölçme aracıdır. Ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin DFA sonuçları $\chi^2 = 7.34$; $sd = 7$; $\chi^2/sd = 1.04$; AGFI = .98; RMSEA = .01; NFI = .99; Cronbach alfa güvenirlik katsayısı ise .80 olarak belirlenmiştir. “Diğer insanlarla iyi geçinirim” ve “İnsanlar için iyi şeyler yaparım” maddeleri ölçekte yer alan maddelerden bazılarıdır. ASYÖ’nün ilgili analizleri mevcut veri kümesi üzerinde tekrarlanmıştır. Bu doğrultuda DFA sonucunda uyum iyiliği değerleri ASYÖ’nün geçerliğini sağlamıştır [$\chi^2 = 13.64$; $sd = 9$; $\chi^2/sd = 1.55$; AGFI = .97; RMSEA = .03; CFI = 1.00; NFI = .99]. Güvenirlik için ise Cronbach alfa değeri hesaplanmış ve .90 olduğu görülmüştür. Analizler ASYÖ’nün araştırmada kullanılabilir bir veri toplama aracı olduğunu göstermiştir.

Sosyal İlişki Unsurları Ölçeği

Duyan, Gelbal ve Çalık-Var (2013) tarafından Türkçe’ye uyarlanan SİÜÖ beşli Likert türünde hazırlanmıştır. Ölçek 15 madde ve iki boyuttan (aile ve akran desteği) oluşmuştur. DFA sonucunda $\chi^2 = 418.42$; $sd = 89$; $\chi^2/sd = 4.70$; AGFI = .93; RMSEA = .06; CFI = .96; NFI = .95 uyum iyiliği değerlerine ulaşılmıştır. Güvenirlik katsayısının ise .81 olduğu görülmüştür. Ayrıca ölçekte “Ne olursa olsun, ihtiyacım olduğunda ailemin yanımda olacağını bilirim” ve “Bazı arkadaşlarıma kendimi çok yakın hissediyorum” gibi maddeler bulunmaktadır. Araştırmanın veri kümesi üzerinde gerçekleştirilen DFA da yedinci maddenin t değeri anlamsız olduğundan analizden çıkartılmış ve analiz tekrarlanmıştır. İkinci DFA sonucunda SİÜÖ’nün uyum iyiliği

değerleri ölçeğin geçerliğini desteklemiştir [$\chi^2 = 253.09$; $sd = 77$; $\chi^2/sd = 3.28$; AGFI = .87; RMSEA = .08; CFI = .96; NFI = .93]. Cronbach güvenirlik değeri ise .83 olarak hesaplanmıştır. Ulaşılan değerler SİÜÖ'nün geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermiştir.

Etik Kurallar Uygunluk

Bu araştırmada veri toplama araçlarının hazırlanması, çalışma grubunun belirlenmesi, verilerin toplanması ve analizi olmak üzere tüm süreçlerde “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında dikkat edilmesi gereken tüm kurallara uyulmuştur. Katılımcılar araştırmaya gönüllülük esasıyla katılmıştır ve katılımcılara toplanan verilerin araştırma dışında herhangi bir amaç için kullanılmayacağı açık olarak ifade edilmiştir. Ayrıca TR Dizin tarafından 06/03/2020 tarihinde yapılan açıklama çerçevesinde mevcut araştırmada veri toplamak amacıyla anket kullanıldığından “Etik Kurul Onay” belgesi gerekmektedir. Bu doğrultuda bu araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 09/06/2020 tarihli 91/1 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür. Etik Kurul onayına ilişkin belge Ek-1’de sunulmuştur.

İşlemler ve Veri Analizi

Bu çalışmada veriler Ankara ili Altındağ ilçesi resmi ortaokullarında öğrenim gören 337 öğrenciden elde edilmiştir. Ölçeklerin öğrencilere ulaştırılması sürecinde öğretmenlerden yardım istenilmiştir. İletişime geçilen öğretmenler bir mesajlaşma platformu aracılığıyla öğrencilere hazırlanan elektronik bir formu iletmişlerdir. Ölçekler bir haftalık zaman diliminde toplanmıştır. Toplanan ölçekler ilgili analiz programına aktarılmıştır. Öğrencilerin siber zorbalık, sosyal yetkinlik ve sosyal ilişki unsurlarına yönelik algıları betimsel analizler, değişkenler arası ilişkiler korelasyon analizi ve yordacılık da çoklu doğrusal regresyon analizi ile incelenmiştir. Çok değişkenli analizlerin uygulanabilmesi için bazı varsayımların durumu mevcut veri kümesi üzerinde araştırılmıştır. Öncelikle normallik varsayımı için değişkenlere yönelik basıklık-çarpıklık değerleri ele alınmıştır. Ulaşılan değerlerin ± 1.5 aralığında

(Tabachnick ve Fidell, 2013) olması değişkenlerin normal dağılımını göstermiştir (Siber zorbalık için -.08 ile .05, sosyal yetkinlik için -1.25 ile .77 ve sosyal ilişki unsurları için de -1.00 ile 1.1 aralıkları). Ayrıca değişkenler arasında çoklu eşdoğrusallık olmadığı da görülmüştür (VIF: 1.59, Td: .62). Field (2005) eşdoğrusallığın olmamasının göstergesi olarak VIF değerinin 10'dan küçük ve tolerans değerinin de .02'den büyük olması gerektiğini ifade etmiştir. Durbin Watson (DW) değeri ile de otokorelasyon varsayımı sınanmıştır. Analiz sonucunda ulaşılan DW değerlerinin 1.5 ile 2.5 arasında (Kalaycı, 2014) bulunması otokorelasyon olmadığını göstermiştir (DW_{siber zorbalık}: 1.503; DW_{sosyal yetkinlik}: 1.511). Tüm analizler bütün halinde değerlendirildiğinde veri kümesi üzerinde çok değişkenli analizlerin yapılabileceği görülmüştür. Çalışmada öğrencilerin algıları aritmetik ortalamalar üzerinden yorumlanacaktır. Aritmetik ortalamalar siber zorbalık için 1.00-1.75 aralığı “düşük”, 1.76-2.50 aralığı “orta”, 2.51-3.25 aralığı “yüksek” ve 3.26-4.00 aralığı da “çok yüksek” olarak belirlenmiştir. Ayrıca sosyal yetkinlik ve sosyal ilişki unsurları için 1.00-1.80 aralığı “çok düşük”, 1.81-2.60 aralığı “düşük”, 2.61-3.40 aralığı “orta”, 3.41-4.20 aralığı “yüksek” ve 4.21-5.00 aralığı da “çok yüksek” olarak kabul edilmiştir. Değişkenler arası ilişkiler ise .00-.30 aralığı “düşük”, .31-.70 aralığı “orta” ve .71-1.00 aralığı da “yüksek” olarak değerlendirilmiştir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

BULGULAR

Siber zorbalık, sosyal yetkinlik ve sosyal ilişki unsurlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile değişkenler arası korelasyon analizi sonuçları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Boyutlara İlişkin Betimsel İstatistikler ve Korelasyon Analizi Bulguları

Değişkenler	\bar{X}	S_s	1	2	3	4	5
1. Siber Zorbalık	1.28	.68	-				
2. Sosyal Yetkinlik	3.89	1.12	-.12*	-			
3. Sosyal İlişki Unsurları	3.89	.73	-.13*	.41**	-		
4. Aile Desteği	4.30	.77	-.22**	.41**	.84**	-	
5. Akran Desteği	3.66	.87	-.05	.34**	.94**	.61**	-

** $p < .01$; * $p < .05$; $N=337$

Tablo 1 incelendiğinde, öğrencilerin siber zorbalık davranışlarını “düşük” düzeyde sergiledikleri; sosyal yetkinlik ve sosyal ilişki algılarının ise “yüksek” düzeyde olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin aile desteğini akran desteğine göre daha yüksek düzeyde algıladıkları saptanmıştır. Değişkenler arası ilişkilere bakıldığında siber zorbalığın sosyal yetkinlik ($r = -.12$; $p < .05$) ve aile desteği ($r = -.22$; $p < .01$) ile negatif yönlü “düşük” ve sosyal yetkinliğin aile ($r = .41$; $p < .01$) ve akran ($r = .34$; $p < .01$) desteği ile pozitif yönlü “orta” düzeyde ilişki kurduğu tespit edilmiştir. Ayrıca siber zorbalık ile akran desteği ($r = -.05$; $p > .05$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Sosyal ilişki unsurlarının (aile-akran desteği) siber zorbalık ve sosyal yetkinliğe ilişkin yordayıcılığının belirlenmesi için gerçekleştirilen çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

	Siber Zorbalık			Sosyal Yetkinlik		
	<i>B</i>	<i>T</i>	<i>R</i> ²	<i>β</i>	<i>T</i>	<i>R</i> ²
			.05			.19
Aile Desteği	-.298	-4.442*		.326	5.223*	
Akran Desteği	.126	1.884		.147	2.348*	

N=337, **p*<.05.

Tablo 2'ye göre, öğrencilerin siber zorbalık davranışları açısından, aile ve akran desteği toplam varyansın % 5'ini açıklamıştır ($F=10.419$, $p<.05$). Aile desteğinin ($\beta=-.298$, $p<.05$) siber zorbalığın anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin sosyal yetkinlik algıları yönünden, aile ve akran desteğinin toplam varyansın % 19'unu açıkladığı tespit edilmiştir ($F=38.192$, $p<.05$). Aile ($\beta=.326$, $p<.05$) ve akran desteğinin ($\beta=.147$, $p<.05$) sosyal yetkinliği anlamlı şekilde yordadıkları belirlenmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada öğrenci görüşlerine göre siber zorbalık davranışları, sosyal yetkinlik ve sosyal ilişki (aile-akran desteği) arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgulara göre değişkenler arasında anlamlı ilişkiler olduğu göze çarpmıştır. Siber zorbalığın sosyal yetkinlik ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki kurduğu saptanmıştır. Bu bulgunun Ateş ve Güler'in (2016) lise öğrencileri örneğinde gerçekleştirdiği çalışmanın bulguları tarafından desteklendiği görülmüştür. Ayrıca Korsavi ve Sadoughi (2021), Nurfalaq (2021) ve Sarıçam, Yaman ve Çelik'in (2016) çalışmasında da siber zorbalığın sosyal yetkinlik ile negatif bir ilişki içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Taborsky (2021) çocukların sosyal yetkinliklerinin düşmanca tutumlardan zarar gördüğünü ifade etmiştir. Bu bulgular siber zorbalık davranışları sergileyen öğrencilerin sosyal becerilerinin ve sosyal iletişimlerinin daha zayıf olduğunu düşündürmüştür. Şöyle ki arkadaşları ile iletişim kurma becerisi düşük olan öğrencilerin herhangi bir konuda paylaşımında bulunabilmeleri çok olası değildir. Bu durum çevrelerinden uzaklaşmalarına ya da arkadaşları ile aralarına mesafe koymalarına neden olabilir. Ayrıca öğrencilerin

çevreleri ile olan sorunlarını çözmelerinin temelinde iletişim becerileri yatmaktadır. Özellikle ergenlik döneminde kişilerarası ilişkilerde yaşanan sıkıntıların karşılıklı anlayış ve etkileşim ile sağlıklı bir şekilde yönetileceği düşünülebilir. Bu süreçte iletişim eksikliğinden dolayı öğrenciler arasında istenmeyen davranışlar ortaya çıkabilir. Bu davranışlardan biri de öğrencinin gerek geleneksel gerekse siber zorbalık eğilimleri olabilir. Zaten Willard (2007) da siber zorbalığın arkadaşları ile iletişim kurmakta sorun yaşadıklarını vurgulamıştır. Destekler şeklinde Totan ve Yöndem (2007) öğrencilerin zorbalık eğilimlerini azaltma sürecinde önleyici bir yaklaşım olarak iletişim becerilerinin geliştirilmesini önermiştir.

Çalışmanın bir diğer bulgusu ise siber zorbalığın aile desteği ile negatif yönlü anlamlı ilişki göstermesidir. Aynı zamanda çalışmada aile desteğinin siber zorbalığın anlamlı bir yordayıcısı olduğu da belirlenmiştir. Benzer bulgulara çeşitli çalışmalarda da ulaşılmıştır (Park, Na ve Kim, 2014; Eroğlu ve Güler, 2015; Yiğit ve diğ., 2018; Safaria ve Suyono, 2020; Grunin, Yu ve Cohen, 2021; Yoo, 2021). Bu bulgular öğrencilerin aile ortamında hissettikleri desteğin artmasının siber zorbalık davranışları gösterme düzeyini düşüreceği şeklinde yorumlanabilir. Şöyle ki çocukların karşılaştıkları sorunlarla baş etmelerinde ailelerini yanlarında hissetmesi ve ailelerin çocukların kendilerini ifade etmelerini teşvik etmeleri, çocukların sağlıklı bir kişilik oluşturmalarını sağlayacaktır. Bu konuda Grunin ve diğerleri (2021) de aile ortamında daha fazla zaman geçiren ve ebeveynleri ile yakın iletişim kuran çocukların siber zorbalık davranışlarını daha az gösterdiklerini ifade etmiştir. Benzer olarak Doğan (2008) da, aile desteği hisseden öğrencilerin saldırganlık tutumlarının daha düşük olduğunu belirtmiştir. Aksi durumda ise Blinka, Sablaturova, Sevcikova ve Husarova (2020) ailesi ile yeterince zaman geçirmeyen çocukların sosyalleşme ihtiyaçlarını sanal ortamdaki gidermeye çalıştıklarına işaret etmiştir. Ayrıca Bingöl ve Tanrıkulu'nun (2014) çalışmasında da mevcut çalışma bulguları ile çelişerek, siber zorbalık ile aile desteği arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmamıştır. Bunun durum örnekleminden kaynaklanabilir. Şöyle ki Bingöl ve Tanrıkulu'nun (2014) çalışması 14-19 yaş grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu grubun ergenlik döneminin etkileri ile birlikte özellikle

akran ilişkilerine aile ilişkilerinden daha fazla önem verdiği öngörülebilmektedir. Zaten çalışmanın diğer bir bulgusu olan akran desteğinin siber zorbalık üzerindeki anlamlı ilişkisi de bu açıklamayı desteklemiştir.

Ayrıca çalışmada aile ve akran desteğinin öğrencilerin sosyal yetkinliğini anlamlı şekilde yordadıkları görülmüştür. Alan yazında benzer bulgularla karşılaşmıştır (Traş ve Arslan, 2013; Bédard, Bouffard ve Pansu, 2014; Salisch, Zeman, Luepschen ve Kanevski, 2014; Romera, Rabanillo, Ortiz, Ruiz ve Bolanos, 2017; Low ve Hymel, 2020; Li, 2021). Bu bulgu öğrencilerin aile ve arkadaş ortamında algıladıkları desteğin, onların sosyal becerilerinin gelişimini sağlayarak insanlarla daha etkili ilişkiler kurmalarını kolaylaştıracağı şeklinde yorumlanabilir. Bu yorumla uyumlu olarak Li (2021), aile desteğinin çocukların sosyal yetkinliklerinin gelişmesinde önemli rol oynadığını belirtmiştir. Lin ve Yawkey (2014) ise, aile üyeleri ile sağlıklı ilişkiler geliştiren çocukların sosyal yetkinliklerinin daha olumlu etkilediğini ifade etmiştir. Benzer olarak Mastorakos, Bambrah ve Muller (2021) de ebeveyn desteğinin çocukların sosyal ve duygusal yapıları üzerinde etkisi olduğuna ilişkin görüş belirtmiştir. Akran desteği ise çocukların hayatlarında özellikle ergenlik dönemi ile birlikte ağırlığını hissettiren bir kavram olarak düşünülebilir. Çocukların akran gruplarında kabul görmesi ve görüşlerine önem verilmesi onların sosyal becerilerinin göstergesi olarak ele alınabilir. Ayrıca bu süreçte akranlarla olan etkileşim sosyal yetkinliğin gelişimini de olumlu etkileyebilir. Bu konuda Bandura (1997), arkadaşlarla kurulan ilişkilerin sosyal yetkinliği geliştirdiğini ifade etmiştir. Aksi durumda ise çocukların sosyalleşme süreci olumsuz etkilenerek sosyal kaygının ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu konuda Karalar, Kumcağız ve İşi (2018) öğrencilerin akran desteği görmelerinin sosyal kaygılarını azalttığını raporlamıştır. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin sosyal yetkinliğini olumsuz etkileyen sosyal kaygının akran desteği ile azaltılacağı belirtilebilir. Bu durum yetkinlik ve akran desteği arasındaki ilişkiyi de göstermektedir. Bu ifadelerle uyumlu olarak Romera ve diğerleri (2017) de çocukların sosyal yetkinlik davranışlarının akran desteği ile bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Alan yazın incelendiğinde sosyal yetkinlik ile aile-akran desteğinin çok yönlü bir ilişki içerisinde olduğu görülebilir. Şöyle ki

çocukların davranışlarının temelini aile ortamında atıldığı bilinmektedir. Aile ortamında sağlıklı bir etkileşim (görüşlerini belirtebilmesi, sözünün dikkate alınması vb.) içerisinde büyüyen çocukların sosyal becerilerini geliştiği düşünülebilir. Sosyal yönden güçlü olan çocukların ise okul ortamında kendilerini daha iyi ifade edebildikleri ve akran grupları tarafından daha kolay kabul edilebildikleri öngörülebilir. Zaten Magelinskaitė-Legkauskienė, Legkauskas ve Kepalaitė (2018) da sosyal yetkinliği yüksek olan öğrencilerin okulda akranlarına daha duyarlı olduklarını ve ortak etkinliklerde daha sık yer aldıklarını belirtmiştir. Böylece akranları tarafından önemsenen ve iletişim kurulan bireyler haline geldiklerini vurgulamıştır.

Analizler bir bütün halinde değerlendirildiğinde ortaokul öğrencileri için aile desteği hem siber zorbalık hem de sosyal yetkinlik açısından akran desteğine göre daha önemlidir. Özellikle çalışmada yer alan öğrencilerin yaş grubunun bu sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Çocukların ergenlik dönemini sağlıklı şekilde atlattıklarında ailelerinin büyük önemi bulunmaktadır. Bu süreçte toplumun uyumlu birer bireyi olmalarını ise aile içi ilişkilerin niteliği belirleyecektir. Ayrıca ailenin göstermiş olduğu desteğin çocukların siber zorbalık davranışlarını azalttığı da tespit edilmiştir. Bu nedenle ailelerin çocukların sosyalleşme yetkinliği konusunda farkındalıklarının yükseltilmesi gerekmektedir. Böylece çocuklar daha sosyal bir kişilik geliştirerek siber zorbalık gibi istenmeyen davranışları da sergilemeyecektir. Bu doğrultuda ailelerin çocuklarına daha destekleyici bir aile ortamı sağlamaları için okul ile işbirliği yapmaları önemsenmektedir. Bunun için okul rehberlik servisinin düzenleyeceği aile-çocuk sosyal destek programları önerilmektedir. Bu sayede çocukların hem sosyal becerilerinin gelişeceği hem de zorbalık davranışlarından uzak duracakları düşünülebilir. Bu süreçte ailenin çocuklarla geçireceği süre artacağından, çocuklar çevrim-içi ortamlarda daha az zaman harcayacaktır. Dolayısıyla siber zorbalık ile bağlantılı olan internet kullanım süresi de azalacağından önemli bir risk faktörü (Erdur Baker, 2010) ortadan kalkacaktır. Ayrıca araştırmacılara yönelik hem çevrim-içi ortamlarda geçirilen sürenin artması hem de bu ortamlarda bulunanların yaşlarının giderek azalması, her yaş grubunun ele alındığı geniş kapsamlı çalışmaların

yapılmasının gerekliliğini göstermektedir. Ek olarak farklı araştırma yöntemleri ile kavramların çözümlenmesinin farklı bakış açılarını ortaya çıkartacağı düşünölmektedir.

KAYNAKLAR

- Accordino, D. B., & Accordino, M. P. (2011). An exploratory study of face-to-face and cyberbullying in sixth grade students. *American Secondary Education, 40*, 14-30.
- Aizenkot, D., & Kashyrosenbaum, G. (2021). Cyberbullying victimization in WhatsApp classmate groups among Israeli elementary, middle, and high school students. *Journal of Interpersonal Violence, 36*(15-16), NP8498-NP8519.
- Akbulut, Y., Sahin, Y. L., ve Eristi, B. (2010). Cyberbullying victimization among turkish online social utility members. *Journal of Educational Technology & Society, 13*(4), 192-201.
- Akyüz, A ve Koç, Z. (2020). Empati yönelimli siber zorbalık psiko-eğitim programının lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin siber zorbalık ve empati düzeylerine etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 40*(1), 75-111.
- Alisherovna, M. N. (2020). Family and school cooperation as a pedagogical condition for the formation of social experience in students. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 8*(11), 104-109.
- Ansary, N. S. (2020). Cyberbullying: Concepts, theories, and correlates informing evidence-based best practices for prevention. *Aggression and Violent Behavior, 50*, 101343. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.101343>.
- Arıcak, T., Çıplak, S., Memmedov, C., Sarıbeyoğlu, S., Siyahhan, S., Uzunhasanoğlu, A. ve Yılmaz, N. (2008). Cyberbullying among Turkish adolescents. *CyberPsychology & Behavior, 11*, 253-261.
- Arıcak, O. T., Kınay, H. ve Tanrikulu, T. (2012). Siber Zorbalık Ölçeğinin ilk psikometrik bulguları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 17*(1), 101-114.
- Ateş, B. ve Güler, M. (2016). Ergenlerde siber zorbalığın yordayıcısı olarak algılanan sosyal yetkinlik ve toplumsal kaygı. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*(1), 391-408.
- Avustralya İstatistik Bürosu (2016). *Household Use of Information Technology, Australia, 2016-2017*. <https://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/mf/8146.0>.
- Bakır, N. ve Danış, G. (2020). Üniversitedeki kız öğrencilerin özgüven düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Social Sciences Research Journal, 9*(3), 133-140.
- Bandura, A. (1997). Self-Efficacy. *Harvard Mental Health Letter, 13*(9), 1-4.
- Bauman, S., Toomey, R. B., & Walker, J. L. (2013). Associations among bullying, cyberbullying, and suicide in high school students. *Journal of Adolescence, 36*(2), 341-350.

- Bayraktutan, F. (2005). *Aile içi ilişkiler açısından internet kullanımı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Beale, A. V., & Hall, K. R. (2007). Cyberbullying: what school administrators (and parents) can do. *Clearing House*, 81(1), 8-12.
- Beringer, A. (2011). *Teacher's perceptions and awareness of cyberbullying among middle school students* (Unpublished master's thesis). College at Brockport, New York NY.
https://digitalcommons.brockport.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=41114&context=14edc_theses.
- Bédard, K., Bouffard, T., & Pansu, P. (2014) The risks for adolescents of negatively biased self-evaluations of social competence: the mediating role of social support. *Journal of Adolescence*, 37(6), 787-798.
- Bierman, K. L. (2004). *Peer rejection: Developmental processes and intervention strategies*. New York, NY: Guilford Press.
- Bingöl, N. ve Tanrikulu, T. (2014). Siber zorba ve mağdur olma ile algılanan sosyal destek düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 43.
<http://static.dergipark.org.tr/article-download/6c15/20ba/9255/imp-JA94TU92HE-0.pdf?>
- Blinka, L., Sablaturova, N., Sevcikova, A., & Husarova, D. (2020). Social constraints associated with excessive internet use in adolescents: the role of family, school, peers, and neighbourhood. *International Journal of Public Health*, 65, 1279-1287.
- Brewer, G., & Kerslake, J. (2015). Cyberbullying, self-esteem, empathy and loneliness. *Computers in Human Behavior*, 48, 255-260.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Camerini, A., Marciano, L., Carrara, A., & Schulz, P. J. (2020). Cyberbullying perpetration and victimization among children and adolescents: A systematic review of longitudinal studies. *Telematics and Informatics*, 49, 101362.
<https://doi.org/10.1016/j.tele.2020.101362>.
- Carvalho, M., Branquinho, C., & Matos, M. G. (2021). Cyberbullying and Bullying: Impact on Psychological Symptoms and Well-Being. *Child Indicators Research*, 14, 435-452.
- Centers of Disease Control and Prevention (CDCP) (2019). *Preventing bullying*.
<https://www.cdc.gov/violenceprevention/youthviolence/bullyingresearch/fastfact.html>.
- Chun, J., Lee, J., Kim, J., & Lee, S. (2020). An international systematic review of cyberbullying measurements. *Computers in Human Behavior*, 113, 1-12.

- Davison, C., & Stein, C. (2014). The dangers of cyberbullying. *North American Journal of Psychology, 16*, 595-606.
- Dilmaç, B. ve Özkan, C. (2019). Lise öğrencilerinde öznel mutluluk, suçluluk ve utancın yordayıcısı olarak siber zorbalık. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 17*(1), 195-212.
- Doğan, T. (2008). Psikolojik belirtilerin yordayıcısı olarak sosyal destek ve iyilik hali. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3*(30), 30-44.
- Doğrucan, A ve Yıldırım, Z. (2020). Kadına yönelik aile içi şiddet üzerine bir inceleme. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2*(2), 122-138.
- Dursun, S. , Gökçe, A. ve Aytaç, S. (2020). Siber zorbalık: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *International Journal of Social Inquiry, 13*(2), 465-485.
- Duyan, V., Gelbal, S. ve Çalık-Var, E. (2013). Sosyal ilişki unsurları ölçeği'nin Türkçeye uyarlama çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 44*, 159-169.
- Erdur Baker, Ö. (2010). Cyberbullying and its correlation to traditional bullying, gender, and frequent and risky usage of internet-mediated communication tools. *New Media & Society, 12*, 109-125.
- Eroğlu, Y. ve Güler, N. (2015). Koşullu öz-değer, riskli internet davranışları ve siber zorbalık/mağduriyet arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education, 5*(3), 118-129.
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*. London: Sage Publication.
- Goebert, D., Else, I., Matsu, C., Chung-Do, J., & Chang, J. Y. (2011). The impact of cyberbullying on substance use and mental health in a multiethnic sample. *Maternal and Child Health Journal, 15*, 1282-1286.
- Grunin, L., Yu, G., & Cohen, S. S. (2021). The relationship between youth cyberbullying behaviors and their perceptions of parental emotional support. *International Journal of Bullying Prevention, 3*, 227-239.
- Hellfeldt, K., López-Romero, L., & Andershed, H. (2019). Cyberbullying and psychological well-being in young adolescence: the potential protective mediation effects of social support from family, friends, and teachers. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 17*, 1-16.
- Ho, T. T. Q., Li, C., & Gu, C. (2020). Cyberbullying victimization and depressive symptoms in Vietnamese university students: Examining social support as a mediator. <https://doi.org/10.1016/j.ijlscj.2020.100422>.
- Huang, Y., & Chou, C. (2013). Revisiting cyberbullying: perspectives from Taiwanese teachers. *Computers & Education, 63*, 227-239.
- Humphreys, T. (2001). *Çocuk eğitiminin anahtarı: Özgüven*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

- Kalaycı, Ş. (2014). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (6. bs). Ankara: Asil Yayınları.
- Karalar, M., Kumcağız, H. ve İşi, N. (2018). *Erinlerde sosyal destek ve sosyal kaygı arasındaki ilişki*. 20. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Tam Metin Kitabı, 46-57.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kestel, M. ve Akbıyık, C. (2016). Siber zorbalığın öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal durumları üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 844-859.
- Kim, J., Walsh, E., Pike, K., & Thompson, E. A. (2020). Cyberbullying and victimization and youth suicide risk: the buffering effects of school connectedness. *The Journal of School Nursing*, 36(4), 251-257.
- Koç S. ve Tatar M., (2020). Öğretmen adaylarının bakış açılarıyla ailenin sosyalleşme sürecindeki yeri ve etkisi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 10(3), 516-523.
- Korsavi, S. S., & Sadoughi, M. (2021). Clustering bullying behavior of teenager students based on social competence and social preference. *Psychological Methods and Models*, 11(42), 1-14.
- Kostelnik, M., Soderman, A., Whiren, A., Rupiper, M., & Gregory, K. (2014). *Guiding children's social development and learning: Theory and skills*. Boston: Cengage Learning.
- Küçükşen, K. (2020). Uluslararası öğrencilerin ön yargı algıları ve sosyal ilişki düzeyleri üzerine bir araştırma. *Pearson Journal of Social Sciences & Humanities*, 5(8), 120-132.
- Lenhart, A. (2015). *Teens, social media & technology: Overview 2015*. Retrieved from <http://www.pewinternet.org/2015/04/09/teens-social-media-technology-2015/>
- Li, P. (2021). Sustainable policies for discouraging early childhood social competence. *Aggression and Violent Behavior*. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2021.101701>.
- Lin, Y. C., & Yawkey, T. (2014). Parents' play beliefs and the relationship to children's social competence. *Education*, 135(1), 107-114.
- Low, A. S., & Hymel, S. (2020). Interface of emotion and social competence. *The Encyclopedia of Child and Adolescent Development*, 1-12. DOI 10.1002/9781119171492.wecad173
- Lozano-Blasco, R., Cortés-Pascual, A., & Latorre-Martínez, M. P. (2020). Being a cybervictim and a cyberbully – The duality of cyberbullying: A meta-analysis. *Computers in Human Behavior*, 111, 106444.
- Magelinskaitė-Legkauskienė, S., Legkauskas, V., & Kepalaitė, A. (2018) Teacher perceptions of student social competence and school adjustment in elementary school. *Cogent Psychology*, 5(1), 1421406, DOI: 10.1080/23311908.2017.1421406

- Marín-López, I., Zych, I., Ortega-Ruiz, R., Hunter, S. C., & Llorent, V. J. (2020). Relations among online emotional content use, social and emotional competencies and cyberbullying. *Children and Youth Services Review, 108*. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2019.104647>.
- Mason, K. L. (2008). Cyberbullying: a preliminary assessment for school personnel. *Psychol. Sch. 45*(4), 323-348.
- Mastorakos, T., Bambrah, V., & Muller, R. T. (2021). What about the parents? changes in and correlates of parents' discrete emotional reactions to their child's trauma in trauma therapy. *Journal of Family Violence, 36*, 1095-1106.
- Medya Akademi (2018). *Türkiye'de gençlerin sosyal medya kullanım alışkanlıkları [Araştırma Raporu]*. <https://medyaakademi.com.tr/2018/07/31/turkiyede-genclerin-sosyal-medya-kullanimi/>
- Mindes, G. (2015). Pushing up the social studies from early childhood education to the world. *Young Children, 70*(3), 10-15.
- Norris, J. A. (2003). Looking at classroom management through a social and emotional learning lens. *Theory into Practice, 42*(4), 313-318.
- Nowland, R., Necka, E. A., & Cacioppo, J. T. (2018). Loneliness and social internet use: pathways to reconnection in a digital world? *Perspectives on Psychological Science, 13*, 70-87.
- Nurfalaq, A. C. (2021). Correlation of social competence and cyberbullying behavior on instagram's user among students in Yogyakarta. *Naskah Publikasi Program Studi Psikologi, 4*, 1-14.
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Malden, MA: Blackwell.
- Onditi, H. Z., & Shapka, J. D. (2019). Cyberbullying and cybervictimization in Tanzanian secondary schools: Prevalence and predictors. *Journal of Education, Humanities & Sciences, 8*(1), 1-15.
- Özbeşler, C. ve Duyan, V. (2009). Okul ortamlarında sosyal hizmet. *Eğitim ve Bilim, 34*(154), 17-25.
- Park, S., Na, E. Y., & Kim, E. M. (2014). The relationship between online activities, netiquette and cyberbullying. *Children and Youth Services Review, 42*, 74-81.
- Peker, A. ve Akbaba, T. (2016). Ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık rollerini yordayan ayırdedici faktörlerin incelenmesi. *Turkish Studies, 11*(14), 607-622.
- Pergolizzi, F., Richmond, D., Macario, S., Gan, Z., Richmond, C., & Macario, E. (2009). Bullying in middle schools: results from a four-school survey. *Journal of School Violence, 8*(3), 264-279.
- Poulin, F., & Chan, A. (2010). Friendship stability and change in childhood and adolescence. *Developmental Review, 30*, 257-272.

- Repetti, R. L., Taylor, S. E., & Seeman, T. E. (2002). Risky families: Family social environments and the mental and physical health of offspring. *Psychological Bulletin*, 128, 330-336.
- Romera, E. M., Rabanillo, J. L. F., Ortiz, O. G., Ruiz, R. O., & Bolanos, J. A. C. (2017). Construct, measurement and assessment of social competence in early adolescence. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 17(3), 337-348.
- Rubin, K., & Rose-Krasnor, L. (1992). *Interpersonal problem-solving*. In V. Van Hasselt & M. Hersen (Eds.), *Handbook of social development* (pp. 283-324). New York: Plenum.
- Safaria, T., & Suyono, H. (2020). The role of parent-child relationship, school climate, happiness, and empathy to predict cyberbullying behavior. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 9(3), 548-557.
- Salisch, M., Zeman, J., Luepschen, N., & Kanevski, R. (2014). Prospective relations between adolescents' social-emotional competencies and their friendships. *Social Development*, 23(4), 684-701.
- Sarıçam, H., Akın, A., Akın, Ü. ve Çardak, M. (2013). Algılanan sosyal yetkinlik ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Journal of Social Science*, 6(3), 591-600.
- Sarıçam, H., Yaman, E. ve Çelik, İ. (2016). The mediator effect of loneliness between perceived social competence and cyber bullying in turkish adolescents. *International Journal of Progressive Education*, 12(1), 99-107.
- Schade, E. C., Voracek, M., & Tran, U. S. (2021). The nexus of the dark triad personality traits with cyberbullying, empathy, and emotional intelligence: a structural-equation modeling approach. *Frontiers in Psychology*, 12, 659282. doi: 10.3389/fpsyg.2021.659282
- Schneider, S., O'Donnell, L., Stueve, A., & Coulter, R. (2012). Cyberbullying, school bullying, and psychological distress: A regional census of high school students. *American Journal of Public Health*, 102, 171-177.
- Schultz, E., Heilman, R., & Hart, K. J. (2014). Cyber-bullying: An exploration of bystander behavior and motivation. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 8(4), article 3.
- Sevcikova, A., & Smahel, D. (2009). Online harassment and cyberbullying in the Czech Republic: Comparison across age groups. *Journal of Psychology*, 217, 227-229.
- Sezer Efe, Y., Erdem, E., ve Vural, B. (2021). Lise öğrencilerinde siber zorbalık ve internet bağımlılığı. *Bağımlılık Dergisi*, 22(4), 465-473.
- Smart, J. (2018). Dijital technology use in the child, youth and family sector. <https://aifs.gov.au/cfca/publications/digital-technology-use-child-youth-and->

- family-sector#:~:text=Australian%20Bureau%20of%20Statistics%20(ABS,%25)%20(ABS%2C%202016).
- Sprague, J. (2014). *Integrated approaches to bullying and cyber bullying in schools*. Eugene: University of Oregon, Institute on Violence and Destructive Behavior.
- Sumaedi, S., & Sumardjo, S. (2020). Factors influencing internet usage for health purposes. *International Journal of Health Governance*, 25(3), 205-221.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson.
- Taborsky, B. (2021). A positive feedback loop between sociality and social competence. *Ethology*, 127, 774-789.
- Tokunaga, R. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in Human Behavior*, 26, 277-287.
- Totan, T. ve Yöndem, Z. D. (2007). Ergenlerde zorbalığın anne, baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 8(2), 53-68.
- Traş, Z. ve Arslan, E. (2013). Ergenlerde sosyal yetkinliğin, algılanan sosyal destek açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 12(4), 1133-1140.
- Tsai, C. C., & Lin, S. S. J. (2003). Internet addiction of adolescents in Taiwan: an interview study. *Cyberpsychology & Behavior*, 6(6), 649-652.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2019). *Son üç ay içinde bireylerin yaş grubuna ve cinsiyetine göre bilgisayar ve internet kullanım oranları*. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028.
- Ünver, H. ve Koç, Z. (2017). Siber zorbalık ile problemlı internet kullanımı ve riskli internet davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 117-140.
- Varela, S. A. M., Teles, M. C., & Oliveira, R. F. (2020). The correlated evolution of social competence and social cognition. *Functional Ecology*, 34, 332-343.
- Vatandaş, S. (2020). Sosyalleşme ve sosyalleşmenin sosyal medya mecralarındaki anlamsal ve işlevsel dönüşümü. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(2), 813-832.
- Wang, L. (2021). The effects of cyberbullying victimization and personality characteristics on adolescent mental health: an application of the stress process model. *Youth & Society*, 1-22. DOI: 10.1177/0044118X211008927.
- Wang, L., & Jiang, S. (2021). The effects of strain and negative emotions on adolescent cyberbullying perpetration: An empirical test of general strain theory. *Current Psychology*, <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02426-8>.
- Wang, S., & Kim, K. J. (2021). Effects of victimization experience, gender, and empathic distress on bystanders' intervening behavior in cyberbullying, *The Social Science Journal*, DOI: 10.1080/03623319.2020.1861826.

- Whittaker, E., & Kowalski, R. M. (2015). Cyberbullying via social media. *Journal of School Violence, 14*(1), 11–29.
- Willard, N. (2007). *Educator's guide to cyberbullying and cyberthreats*.
https://cdn.ymaws.com/www.safestates.org/resource/resmgr/imported/educator_sguide.pdf.
- Yang, F. (2021). Coping strategies, cyberbullying behaviors, and depression among Chinese netizens during the COVID-19 pandemic: a web-based nationwide survey. *Journal of Affective Disorders, 281*, 138-144.
- Yiğit, M. F., Keskin, S. ve Yurdugül, H. (2018). Ortaokullarda siber zorbalık ve aile desteği arasındaki ilişkinin cinsiyet, internet kullanımı ve öğrenim düzeyi bağlamında incelenmesi. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 5*(2), 1-36.
- Yoo, C. (2021). What are the characteristics of cyberbullying victims and perpetrators among South Korean students and how do their experiences change?. *Child Abuse & Neglect, 113*, 104923. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104923>.
- Zencirkıran, M. (2016). *Sosyoloji*. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Zhang, F., You, Z., Fan, C., Gao, C., Cohen, R., Hsueh, Y... Zhou, Z. (2014). Friendship quality, social preference, proximity prestige, and self-perceived social competence: interactive influences on children's loneliness. *Journal of School Psychology, 52*, 511-526.
- Zhang, D., Huebner, E. S., & Tian, L. (2020). Longitudinal associations among neuroticism, depression, and cyberbullying in early adolescents. *Computers in Human Behavior, 112*, 1-9.

ORCID

Yener AKMAN <https://orcid.org/0000-0002-6107-3911>

SUMMARY

Introduction

It can be stated that cyberbullying events are encountered more frequently both in society and schools as a negative reflection of technological development. This has led to the study of this concept in many national and international research studies. In recent years, it can be considered that especially young people's access to digital technologies has increased their usage rates. The data indicate that young people are heavily involved in digital social networks. This may increase the probability of encountering cyberbullying. Some researches has pointed out that internet use poses psychological and social threats for adolescents. It can be stated that cyberbullying causes students to have various problems. It was observed that adolescents who exhibit aggressive behaviors were incompatible with their friends and had deficiencies in establishing social relations. Similarly, it is stated that bullies have weak social skills in effective relationship management. This situation may affect adolescents' social competence and prevent them from developing a healthy personality. According to Poulin and Chan (2010), as a result, he will be excluded from adolescent peer groups and will be pushed into loneliness and then will be the focus of bullying trends. In other words, adolescents will be deprived of the opportunity to establish social relations.

Method

In this study, the relationships between cyber bullying, social competence and social relations (family-peer support) were examined according to student views. Since the study focused on the relationship between two or more variables, a relational survey model was used. The data were analyzed by quantitative analysis techniques. 337 students attending official secondary schools in Altındağ district of Ankara province participated in this study. In this study, "Cyber Bullying Scale (SZÖ)", "Perceived Social Competency Scale (ASAS)" and "Social Relationship Scale (SCQ)" were used. Students' perceptions of cyberbullying, social competence and social relation factors were analyzed with descriptive analysis, correlation analysis between variables, and predictive analysis with multiple linear regression analysis.

Findings

According to the findings, the students exhibited their cyberbullying behaviors at "low" level; social competence and social relation perceptions were found to be at "high" level. It was also determined that students perceived family support at a higher level than peer support. When the relationships between variables were examined, cyberbullying showed a negative "low" relationship with social competence and family support. In addition, it was determined that social competence established a positive "medium" level relationship with family and peer support. In addition, family support was found to be a significant predictor of cyberbullying. It was determined that family and peer support significantly predicted social competence.

Discussion, Conclusion and Recommendations

According to the findings, it was observed that there were significant relationships between the variables. It has been determined that cyberbullying has a negative relationship with social competence. Taborsky (2021) pointed out that children's social competence is harmed by hostile attitudes. This finding suggested that the students exhibiting cyberbullying behaviors had poorer social skills and social communication. Supportively, Totan and Yöndem (2007) proposed the development of communication skills as a preventive approach in the process of reducing students' bullying tendencies. Another finding of the study is that cyberbullying has a negative relationship with family support. It was also determined in the study that family support was a significant predictor of cyberbullying. This finding can be interpreted as increasing the support that students feel in the family environment will decrease the level of showing cyberbullying behaviors. That is to say, the fact that children feel their families with them in dealing with the problems they face and encouraging families to express themselves will enable them to create a healthy personality. In addition, it was observed that family and peer support significantly predicted the social competence of students. This finding can be interpreted as the support perceived by the students in the family and friends environment will facilitate the development of their social skills and to establish more effective relationships with people.

When the analyzes are evaluated as a whole, family support for secondary school students is more important than peer support in terms of both cyberbullying and social competence. Accordingly, it is important for families to cooperate with the school to provide a more supportive family environment for their children. For this, family-child social support programs that the school guidance service will organize are recommended. Moreover, both the increase in the time spent in online environments and the age of those living in these environments indicate the necessity of conducting extensive studies in each age group. In addition, it is thought that the analysis of concepts with different research methods will reveal different perspectives.

EK 1. Etik Kurul Onay Belgesi

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler
Etik Kurul Başkanlığı

Sayı : 87432956/050.99/
Konu : Etik Kurul Onayı.

Sayın Dr.Öğr.Üyesi Yener AKMAN
Eğitim Fakültesi
Eğitim Yönetimi Bölümü
Öğretim Üyesi

Yürütücülüğünü yaptığınız “Öğrencilerin Siber Zorbalık Davranışlarının Sosyal Yetkinlik ve Sosyal Destek Alguları İle Olan İlişkinin İncelenmesi” isimli araştırmanız Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 09.06.2020 tarihli ve 91/1 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.

Kararın bir sureti yazımız ekinde gönderilmiş olup, ilgi başvurunuzla cevaben bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Mehmet SALTAN
Rektör Yardımcısı
Etik Kurul Başkanı

EKLER:

- 1- Karar
- 2- Hakem Değerlendirme Formu